

M

Fyrkantig stensättning och brandgravfält på

Etterkilen vid Ljappträsk,
Klockars hemman, Kila by, Kavis socken.

NM 7751

Av Antropologiska Kommissionen erhöll underbefälrad sommaren 1920 i uppdrag att undersöka ett par låga "rösen" på backen Etterkilen, upptäckta af hemmansägaren J. Nyberg och snickaren J. Öhman, om hvilka landmätaren V. Svectichin gifvit Nationalmuseet underättelse. I rösena hade Nyberg och Öhman hittat föremålen 6710: 1-9.

Undersökningen, som företogs i augusti 1920, gaf följande resultat:

Vid norra ändan av Ljappträsk höjer sig Etterkilen, en avlång kulle med längdrickning grovt taget: N-S; flestades träder berggrunden i dagen. Jfr nedanstående kartbiss (Etterkilen = det med rött bläck betecknade området; kvadrater och cirkel fyndplater) samt en karta av V. Svectichin i arkivet, ytterligare fotografier på pl. IV och V. Omkring kullen låg, vattensjukt mark: det

är icke osannolikt, att kullen var en ö, då gravarna anlades. Ångarna väster om kullen bära ännu namnet Långviken. Enligt den

ryska Topografkartan ligger Lappträsk nivå 1.5 sachsen (3.19 m) över havsytan; Ettekilens kopp är 9.6 sachsen över havsytan. Vid en sjöniva av 2 sachsen är stora delen av ängarna kring Ettekilen översvämmade, vid 4 sachsen är kullen en ö.

På Ettekilens krön ligger, med längdriktning: N-S, en fyrkantig stensättning — det ena av Nybergs och Ohnans "rösen" — i det följande betecknad Ettekilen I. På slutet mingen några meter söder om den syns i markytan några större stenar, synbarligen identiska med det andra "röset". Vid grävning här visade det sig, att man hade ett göva ränkan med ett röse eller en fyrkantig stensättning utan med ett brandgravfält under fladmark; detta område betecknas i det följande som Ettekilen II. De båda utgrävningsområdena inbördes avstånd och höjdförhållanden framgick av pl. I; till 0-punkt är vald markytan vid Ettekilen II:s sydkant. Den fyrkantiga stensättningen upprättades från en V om densamma lagd 9 m. lång baslinje i N-S; Ettekilen II från en 8 m. lång linje i N-S, vars N-ända låg 5,90 m S om sydändan av baslinjen för Ettekilen I.

Ettekilen I, se pl. II och IV.

NM 7751: 1-21.

Den fyrkantiga stensättningen var före grävningens början tydligt skönjbar: syd- och västsidans randstenar höjde sig nitill 20 ä 40 cm över markytan; också i öster och norr voro en del stenar synliga. Genom utgrävningen blottades en civa $5 \times 6\frac{1}{2}$ m. stor, ganska regelbunden stensättning, vars flesta stenar äro låga in sidan. Syd-, väst- och östsidorna voro regelbundet lagda. Blott få stenar tycktes här ha flyttats från sina ursprungliga plåter. Däremot var nordsidan något skadad. Innanför sterramen funnos inemot 10 stenar, vilka delvis kunna ha tillhört själva ramen men flyttats därifrån; ett försök att förklara ^{de större av} dem som tillhörande en avsiktligt lagd ^{öppen} stenkrets innanför ramen måste uppgivas. Den märkingsvärt väg fanns utanför den egentliga stensättningens västida, en andra, något oregelbunden sterräcka av något mindre stenar, ett slags yttre begränsningslinje. Att den hör till den ursprungliga stensättningen bebyggas av den omständigheten, att enstaka fjurd anträffades mellan de båda sterräckorna. Utanför syd-, öst- och nordsidorna funnos även enstaka stenar, men de

bildade ej sammanhängande räckor, och ringa fynd kommo i dagen mellan dem och stensättningens rann; ett undantag utgöra ett par krukbitar funna strax österom rannen.

Stensättningen, vars utseende framgår av pl. II och IV, var byggd av stenar av vilka de flesta kunde lyftas av en man. Dessas höjd ses av nivelleringen på pl. II. Till avläpning är vald markytan söder om stensättningen; i fråga om nivelleringen bör observeras, att en siffra med streck under, t.ex. $\underline{0.34}$, betecknar mått till markytan = grästorvens yta, en siffra med streck över, t.ex. $\overline{0.34}$, nivellering till örörd jord.

Grästorven innanför sterrannen låg något högre, kanske ett tiotal centimeter - nivellering saknas tyvärr - än utanför den, synbarligen beroende på, att vid gravläggningarna något jord kastats på gravarna. Jorden innanför rannen var mörk jord av samma art som i regel på brandgårdsfält, sand med ^{något} kol och benbitar och ringa inblandning av grov grusaktig jord. Särskilt i östra delen, där kulturlaget, som knappt någonstades nådde närmare över 20 cm, var tjockast funnos talrika mindre stenar, från helt små och handstora till enstaka huvudstora. I öster bildade risterna en tät packning. I västra delen nådde snart berg, f. ö. var den örörda jorden gulbrun sand. Rannens stenar ha antagligen lagts på gammal markyta men sjunkit något; för de största stenarna torde dock grupper ha gräpts.

Fyndet antäffades väsentligen i det djupare kulturlaget inom stensättningens östra del och i det nordvästra hörnet. Inom de delar där berget låg närmast grästorven hittades ej fönsaker. I grästorven funnos ringa av dem, men f. ö. hittades de både till intill den örörda jorden och i ~~kulturlagets~~ stensättningen även på de ställen där denna var som tätast, liksom där den nästan saknades. Fönsakernas antal, art och fyndhöje framgår av pl. II och nedanstående fyndförteckning.

7751:14

:12

:10

:12

:15

1. En halv blå glaspärla, niv. - 0,07
2. Litet järnfragment, f. strax 0 om stenen med ylv. 0.37 i stensättningens S-del
3. Fragment av spjutspets holk, niv. - 0,03
4. Litet järnfragment, i SV-delen, N om stenen vid vilken 1 antäffats.
5. 1 dubbel, 2 enkla glaspärlor „goldüberfänger“, f. vid sättning av jord från stensättningens mitt, 0 om den stora stenen med niv. 0.42.

- 7751 : 15 6. Tre dubbla, 3 enkla goldiäberfångare glaspärlor, niv. - 0,04.
- : 15 7. Dylit dubbelpärla, niv. + 0,06
- : 12 8. Järnbitar nr säll, stensättningens S-del
- : 16 9. Två mindre lekkruskbitar, nr säll.
- : 1 10. Halvmånformigt bronshängsmycke, niv. + 0,02.
- : 9 11. Kniv, 50 cm stor sten med niv. 0,49 i stensättningens N-del.
- : 15 12. Två enkla goldiäberf. glaspärlor nr säll i jord lagen omkring 10.
13. Pärlenor? nr säll mitt i graven = kattguld, kassevat.
- : 2 14. Bronsarvring, niv. 0,00
- : 4 15. Do, niv. - 0,06
- : 8 16. Kniv, niv. - 0,02.
17. Fingerring, nr säll i jord från O delen, Vom den lilla stenen med niv. 0,29. *Försvunnen*
18. Modern bältesöjla av brons nr. jämnad, niv. + 0,07. *Till etnogr. avd.*
- : 15 19. Två enkla goldiäberf. pärlor, nr säll, i jord lagen vid sten med niv. 0,49 i stensättningens N-del.
- : 5 20. Bronsfingerring, niv. - 0,04
- : 19 21. Slagghölp, i NO del
22. Fragment av fingerring, nr säll kring 20. *Saknas*
- : 6 23. Bronsarvring, nr säll som 11
- : 10/12 24. Järnbitar från hela området
- : 18 25. Brända lekbitar.
- : 15 26. Goldiäberf. dubbelpärla, niv. - 0,04
- : 15 27. Do enkelpärla, niv. - 0,02
- : 11 28. Lämberlag med ring, nr säll mitt i graven
- : 15 29. Två goldiäberf. pärlor nr säll omkring 26-27
- : 3 30. Bronsarvring, niv. - 0,02
- : 13 31. Vit glaspärla, niv. ± 0,00
- : 7 32. Smält bronsklump, nr säll
- : 12 33. Järnfragment, nr säll
- : 16-18 34. Lekkruskbitar etc., från hela området
- : 15 35. Goldiäberf. enkelpärla, nr säll
- : 20 36. Brända ben från hela området
- : 21 37. Kolbitar från hela området

Från Utterkilen I härröra även 6710: 1-2.

Etterkilen II.

Pl. III och V, den nedre fotografien.

NM 7751: 22-76.

Den norra änden av Etterkilen II lög c. 6 m. S om syd-
ändan av Etterkilen I, på backens svagt sluttande sida. Här ut-
grävdas ett område på c. 7 x 6,5 m, som i väster - N-ifrån räknat -
begränsades av en låg berghäll (på pl. III) betecknad med en gul linje)
och två par stora stenar, synliga på pl. III och t.v. på den nedre
fotografien å pl. V. I öster fördes utgrävningssfältet från till skogs-
kanten, i söder - där en bergflik synlig mitt på nämnda fotografi -
och norr så långt att fynden togs slut och kullerlagret blev svagt.
Synbartigen har brandgrävfältet icke varit vidsträckt: prospekteringen
söder om väster om utgrävningssfältet gävo ringa fynd och blott var
kullerjord. Höjdförhållandena framgår av pl. III, varvid bör observeras
att grästerrans yta ~~S-om~~ ^{S-ändan} områdets ~~väl~~ till rullpunkt. Förhållandet
till Etterkilen I framgår åter av pl. I, vars nivåellermany allen be-
märks med utgångspunkt från Etterkilen II:s rullpunkt.

Fotografien å pl. V visar att flera stenar höja sig över mark-
ytan inom fältet. Högt och stort - näml. 60 ä 70 cm höga - äro de
jordfasta dubbelstenarna vid fältets västgräns; de övriga höja sig ej
mer än näml. 20 ä 30 cm över ytan. Strax O-om fältets mittlinje
fanns en rad på 5 lagda stenar med riktning ungefär NNW-SSO.
Denna regelbundna stensad väckte tanken, att jag hade att göra med
en förstörd fyrkantig stensättning, vars övriga sidor borttagna. Men
vid undersökningen framkom näml. som bekräftade denna uppfattning:
ringa gropar efter borttagna stenar synes, och de oregelbundet liggande
stenar som antäffades visade ringa tecken på att ha flyttats från
sina ursprungliga platser. Inget gav anledning till uppfattningen, att
stensaden eller någon av de övriga stenarna skulle ha hört till huser-
grundvalar; varken stolpar eller brända levitor från byldväggar hittades.
Däremot ä det icke uteslutet, att stensaden betecknar grävfältets gräns
österut under någon del av den tid platen begränsades. Öster om
stensaden var jorden nämligen - med undantag av ett litet om-
råde kring fyndet 60 - ljusare, kullerjorden svagare än väster om
raden och den innehöll färre ben och levkorbitar. Någon definitiv

tolkning av detta sakförhållande kan jag icke ge. En möjlighet, som dock ännu bör nämnas är att stenraden vore en begränsning eller österut för den egentliga bälplatsen.

Kullerlaget var i allmänhet yttre kullet i öster och långt i väster under 10 cm, på få ställen upp till 20 cm och något däröver. Kullerjorden hade i allmänhet samma karaktär som i Ettekilen I och är laget var tunnare. Därvid sakades den packning av smärta som var så framträdande särskilt i östra delen av Ettekilen I; i Ettekilen II voro smärta ^{i öster i. o. m.} överligt, fåtaliga. Invid bergfiken i områdets södra del fanns en c. 10 cm djup grop av c. 50 cm diameter, med mycket mörk jord, starkt kolhaltig. I gropen, på vars botten lerkruksbitarna 5 lågo, fanns ett par brända stenar. Här har utan tvivel bäl brunnit. Längre norrut fanns ett större, c. 60 cm brett och drygt 1 m. långt parti med starkt kolhaltig mörk jord, vari endast brända stenar. Härifrån tagen jord visade sig i säll innehålla flere smälta bronsbitar. Även här ha bäl brunnit. Både detta mörka flak, som f. ö. ej var märkligare än den omgivande blekare kullerjorden, och det mindre ha på pl. III betecknas med snedstreckning. I öster, söder och väster kunnade kullerlaget ut, därvid bibehöll det sin märkighet norrut, ehuru färger ej var så mörk, och det är tvifligt att även norrom mitt utgrävningsoverråde fornsaker kunde hittas; emellertid fannos blott få ben inom området nordligaste bitarna inom dess östligaste del.

Fyndförteckning

- 7751:44 1. Håstkrusspanne, niv. - 0.04.
 :61 o. 62. 2. Fragm. av fingerring, 2 korta bronsspiraler, lågo inom spannet 1.
 :63 3. Två kamliga korta bronskedjefragment, niv. - 0.12
 :62, 63, 65 4. En medellång bronsspiral, ett kort kedjefragment, 2 större och 3 mindre fragment av spiralring. Niv. - 0.11
 :72 5. Lerkruksbitar. Niv. - 0.16
 :32 6. Håstkrusbredd från området västra del, nr säll.
 :62 7. Två korta bronsspiraler, nr säll.
 :36, 58 8. Järnfragment, bronsfragment till eldstål. Niv. 0.13
 :58 9. Eldstål, f. c. 10 cm V om 8, i samma nivå.
 :62 10. Två medellånga bronsspiraler, nr säll.

7751: 28

: 38

: 48

: 71

: 63

: 68

: 36

: 62

: 36

: 54

: 62

: 60

: 71

: 62

: 71

: 62, 68, 70

: 68

: 47

: 71

: 53, 62

: 73

: 75

: 76

: 37

: 65

: 55

: 40

: 63

: 49

: 41

: 64

: 25

: 43, 62

: 52

: 40, 62, 71

: 65

: 33

11. Ikniv. Niv. O. 12.
12. Glaspärla. Niv. O. 14.
13. Fragment av bronspärla, nr säll i jord lagen vid 12.
14. Smält brons, nr säll i jord lagen kring 12.
15. Medelstort kedjefragment, nr säll som föregående.
16. Fva bandformiga ringfragment. Niv. O. 17.
17. Järnmät. Niv. O. 09.
18. Lång smält bronsspiral. Niv. O. 18.
19. Järnlänk, nr säll nära 17.
20. Remändbeslag av brons. Niv. O. 23.
21. En medellång bronsspiral, c. 10 cm NV om 20.
22. Fingerring. Niv. O. 10.
23. Smält brons, f. c. 20 cm N om 22.
24. Tre medellånga bronsspiraler. Niv. O. 17.
25. Smält brons, nr säll S om det större brandflaket.
26. 4 medellånga och 6 korta spiraler; 1 bandformigt fragment och en fingerring; 1 järnmäta. Niv. O. 18.
27. Tre bandformiga ringfragment, f. 30 cm O om 26.
28. Spärnefragment. Niv. O. 13.
29. Smält brons nr säll, väsentligen i jord från det stora brandflaket.
30. Latronmält fragment av armband; en medellång spiral. Niv. O. 18.
31. Fve paket lekrubbitar, väsentligen från samma område som 8-30, delvis även mellan detta och det södra brandflaket.
32. Kol, som 31.
33. Brända ben, som föregående.
34. 1/4 arabiskt mynt, nr säll V om det stora brandflaket.
35. Ett fragment av en fingerspiral, niv. O. 14.
36. Remändbeslag, f. vid 35, ett par cm djupare.
37. Smält glasbit, nr säll. ~~Sattvas~~.
38. Fva medelstora kedjelänkar. Niv. O. 19.
39. Spärnemät. Niv. O. 27.
40. Fragment av spärne. Niv. O. 31.
41. Spiralfingerring. Niv. O. 27.
42. Spjutspets med speben mot NV. Niv. O. 35.
43. Fragm. av spärne; medellång spiral. Niv. - O. 18.
44. Fragment av bronsarmband. Niv. - O. 13.
45. Glaspärla; 1 lång, 2 medellånga, 1 kortspiral, nr säll i SO.
46. Fragment av bronsring, 40 cm N om 44.
47. Nitnagel. Niv. O. 01.

- 7751: 34 48. Nidragel, Niv. -0.04.
- : 29, 31 49. Järnspänne. Niv. 0.03.
- : 51 50. Smält brons. Niv. 0.07.
- : 45 51. Spännerål, f. 10 cm NO om 50.
- : 26 52. Spjutspets. Niv. 0.09.
- : 50 53. Bronsfragment, f. nära 52.
- : 46 54. Spännefragment. Niv. 0.09.
- : 22 55. Svärd, speken i NO. Niv. 0.09.
- : 27 56. Järnspets, nu såll vid 55.
57. 57. Lång bronspärla. Niv. -0.11.
74. 58. Lerkruklitlar, väsentligen från områdets Ö del.
- : 39 59. Glaspärla. Niv. 0.17.
- : 23 60. Spjutspets, speken mot ONO. Niv. 0.24. Omkring spjutspetsen var jorden märkare än f. ö. Ö om "sterraden"; här finnes ~~ett~~ många brända smärcken och flere lerkruklitlar.
61. Liten bronsring. Niv. 0.21. saknas.
- : 24 62. Spjutspets. Niv. 0.28
- : 30 63. Järnring. Niv. 0.24.
35. 64. Nidragel. Niv. 0.30.
42. 66. Runt bronsspänne. Niv. 0.20
- : 69 65. Fragment av bronssten, f. c. 40 cm N om 64.
- : 62 67. Lång bronsspiral, f. c. 30 cm NNO om 66.
- : 50 68. Fragment av spänne? Niv. 0.34.
- : 56 69. Remändbeslag. Niv. 0.34.
- : 63; 64-67 70. Kort kedjefragment; 1 större, 2 mindre fragment av fingerspiraler; bronsbleck; järnsten med bronsstråd. Nu såll i Ö och N.
- : 71 71. Smält brons, som 70
- : 62, 63, 71 72. Medellång spiral; medelkort kedjefragment; smält brons; nu såll omkring 62 och 66.
- : 59 73. Skadad fingerering. Niv. 0.33
- : 50 74. Fragment av spänne, f. c. 30 cm SO om 73.
- : 62, 69 75. Två korta spiraler; 5 fragment av bronsstenar, nu såll i N.
- : 76 76. Brända ben, väsentligen från Ö-delen, färre från N och NV-delen.

Från Utvärlden II hävstamma även 6710: 4-9.

C. A. Wademan.

Fyrkantig stensättning och brandgravfält på Etterkilen
vid Lappträsk, Klockars hemman, Kila by, Karis socken.

NM 7751

Av Arkeologiska Kommissionen erhöll undertecknad sommaren 1920 i uppdrag att undersöka ett par låga "rösen" på backen Etterkilen, upptäckta av hemmansägaren J. Nyberg och snickaren J. Öhman, om vilka landtmätaren V. Svaetichin givit Nationalmuseet underrättelse. I rösen hade Nyberg och Öhman hittat föremålen 6710:1-9.

Undersökningen, som företogs i augusti 1920, gav följande resultat:

Vid norra ändan av Lappträsk höjer sig Etterkilen, en avlång kulle med längdriktning grovt taget i N-S, flerstädes träder berggrunden i dagen. Jfr nedanstående kartskiss (Etterkilen = det med rött bläck betecknade området, kvadrater och cirkel fyndplatser) samt en karta av V. Svaetichin i arkivet, ytterligare fotografier på pl. IV och V. Omkring kullen låg vattensjuk mark: det är icke osannolikt, att kullen var en ö, då gravarna anlades. Ängarna väster om kullen bära ännu namnet Långviken. Enligt den ryska topografkartan ligger Lappträsk's nivå 1,5 saschen (3,19 m) över havsytan, Etterkilens topp är 9,6 saschen över havsytan. Vid en sjönivå av 2 saschen äro stora delar av ängarna kring Etterkilen översvämmade, vid 4 saschen är kullen en ön.

På Etterkilens krön ligger, med längdriktning i N-S, en fyrkantig stensättning - det ena av Nybergs och Öhmans "rösen" - i det följande betecknad Etterkilen I. På slutningen några meter söder om den syntes i markytan några större stenar, synbarligen identiska med det andra "röset". Vid grävning här visade det sig, att man hade att göra varken med ett röse eller en fyrkantig stensättning utan med ett brandgravfält under flatmark; detta område betecknas i det följande som Etterkilen II. De båda utgrävningsområdenas inbördes avstånd och höjdförhållanden framgå av pl. I; till O-punkt är vald markytan vid Etterkilen II:s sydkant. Den

fyrkantiga stensättningen uppmättes från en V om densamma lagd 9 m lång baslinje i N-S, Etterkilen II från en 8 m lång linje i N-S, vars N-ända låg 5,90 m S om sydändan av baslinjen för Etterkilen I.

Etterkilen I, se pl. II och IV.

NM 7751:1-21

Den fyrkantiga stensättningen var före grävningens början tydligt skönjbar syd- och västsidans randstenar höjde sig intill 20 à 40 cm över markytan; också i öster och norr voro en del stenar synliga. Genom utgrävningen blottades en cirka $5 \times 6\frac{1}{2}$ m stor, ganska regelbunden stensättning, vars flesta stenar ännu lågo in situ. Syd-, väst- och östsidorna voro regelbundet lagda; blott få stenar tycktes här ha flyttats från sina ursprungliga platser. Däremot var nordsidan något skadad. Innanför stenramen funnos inemot 10 stenar, vilka delvis kunna ha tillhört själva ramen men flyttats därifrån, ett försök att förklara de större av dem som tillhörande en avsiktligt lagd öppen stenkrets innanför ramen måste uppgivas. Anmärkningsvärt nog fann utanför den egentliga stensättningens västsida en andra, något oregelbunden stenräcka av något mindre stenar, ett slags yttre begränsningslinje. Att den hör till den ursprungliga stensättningen betygas av den omständigheten, att enstaka fynd anträffades mellan de båda stenräckorna. Utanför syd-, öst- och nordsidorna funnos även enstaka stenar, men de bildade ej sammanhängande räckor, och inga fynd kommo i dagen mellan dem och stensättningens ram; ett undantag utgöra ett par krukbitar funna strax österom ramen.

Stensättningen vars utseende framgår av pl. II och IV, var byggd av stenar av vilka de flesta kunde lyftas av en man. Deras höjd ses av nivellemangen på pl. II. Till nollpunkt är vald markytan söder om stensättningen; i fråga om nivellemangen bör observeras, att en siffra med streck under, t.ex. 0,34 betecknar mått till markytan = grästorvens yta, en siffra med streck över, t.ex. $\overline{0,34}$, nivellemang till orörd jord.

Grästorven innanför stenramen låg något högre, kanske

ett tiotal centimeter - nivellemang saknas tyvärr - än utanför den, synbarligen beroende på, att vid gravläggningarna något nord kastats på graven. Jorden innanför ramen var mörk jord av samma art som i regeln på brandgravfält, sand med något kol och benbitar och ringa inblandning av grövre grusaktig jord. Särskilt i östra delen, där kulturlagret, som knappast någonstades mätte nämnvärt över 20 cm, var tjockast funnos talrika mindre stenar, från helt små och handstora till enstaka huvudstora. I öster bildade småstenarna en tät packning. I västra delen mötte snart berg, f.ö. var den orörda jorden gulbrun sand. Ramens stenar ha antagligen lagts på gammal markyta men sjunkit något, för de största stenarna torde dock gropar ha grävts.

Fynden anträffades väsentligen i det djupare kulturlagret inom stensättningsens östra del och i det nordvästra hörnet. Inom de delar där berget låg närmast grästorven hittades ej fornsaker. I grästorven funnos inga av dem, men f.ö. hittades de både tätt intill den orörda jorden och i stenpackningen även på de ställen där denna var som tätast, likaså där den nästan saknades. Fornsakernas antal, art och fyndläge framgår av pl. II och nedanstående fyndteckning.

- 7751:14 1. En halv blå glaspärla, niv. - 0,07
 :12 2. Litet järnfragment, f. strax 0 om stenen med ytniv. 0,37 i stensättningsens S-del
 :10 3. Fragment av spjutspets holk, niv. - 0,03
 :12 4. Litet järnfragment, i SV-delen, N om stenen vid vilken 1 anträffats.
 :15 5. 1 dubbel, 2 enkla glaspärlor, "goldüberfangen", f. vid sällning av jord från stensättningsens mitt, 0 om den stora stenen med niv. 0,42.
 :15 6. Tre dubbla, 3 enkla goldüberfangene glaspärlor, niv. - 0,04.
 :15 7. Dylik dubbelpärla, niv. + 0,06
 :12 8. Järnbitar ur säll, stensättningsens S-del
 :16 9. Två mindre lerkruksbitar, ur säll
 :1 10. Halvmånformigt bronshängsmycke, niv. + 0,12
 :9 11. Kniv, SO om stor sten med niv. 0,49 i stensättningsens N-del
 :15 12. Två enkla goldüberf. glaspärlor ur säll i jord tagen omkring 10.

- 7751: 13. Pärlemor? ur såll mitt i graven = kattguld, kasserat
 :2 14. Bronsarmring, niv. 0,00
 :4 15. D:o, niv. - 0,06
 :8 16. Kniv, niv. - 0,02
 17. Fingerring, ur såll i jord från O delen, V om den
 lilla stenen med niv. 0,29. Försvunnen.
 18. Modärn bältesölja av brons m. järnnål, niv. + 0,7.
 Till etnogr. avd.
 :15 19. Två enkla goldüberf. pärlor, ur såll, i jord tagen
 vid sten med niv. 0,49 i stensättnings N-del
 :5 20. Bronsfundering, niv. - 0,04
 :19 21. Slaggklump, i NO-del
 22. Fragment av fingerring, ur såll kring 20. Saknas
 :6 23. Bronsring, ur såll som 11
 :10,12 24. Järnbitar från hela området
 :18 25. Brända lerbitar
 :15 26. Goldüberf. dubbelpärla, niv. - 0,04
 :15 27. D:o enkelpärla, niv. - 0,02
 :11 28. Järnbeslag med ring, ur såll mitt i graven
 :15 29. Två goldüberf. pärlor ur såll omkring 26 - 27
 :3 30. Bronsarmring, niv. - 0,02
 :13 31. Vit glaspärla, niv. \pm 0,00
 :7 32. Smält bronsklump, ur såll
 :12 33. Järnfragment, ur såll
 :16-18 34. Lerkruksbitar etc., från hela området
 :15 35. Goldüberf. enkelpärla, ur såll
 :20 36. Brända ben från hela området
 :21 37. Kolbitar från hela området

Från Etterkilen I härröra även 6710:1-2.

Etterkilen II Pl. IV och V, den

nedre fotografien

NM 7751:22-76.

Den norra ändan av Etterkilen II låg c. 6 m S om sydändan av Etterkilen I, på backens svagt sluttande sida. Här utgrävdes ett område på c. 7 x 6,5 m, som i väster - N-ifrån räknat - begränsades av en låg berghäll (på pl. III betecknad med en gul linje) och två par stora stenar, synliga på pl. III och t.v. på den nedre fotografien å pl. V. I öster fördes utgrävningsfältet fram till skogs-kanten, i söder - där en bergflik synlig mitt på nämnda fotografi - och norr så långt att fynden togo slut och kulturlagret blev svagare. Synbarligen har brandgravfältet icke varit vidsträckt: provgrävningar söder och väster om utgrävningsfältet gävo inga fynd och blott svag kulturjord. Höjdförhållandena framgå av pl. III, varvid bör observeras att grästorvens yta vid områdets S-ända valts till nollpunkt. Förhållandet till Etterkilen I framgår åter av pl. I, vars nivellemang alle beräknats med utgångspunkt från Etterkilen II:s nollpunkt.

Fotografien å pl. V visar att flere stenar höja sig över markytan inom fältet. Högst och störst - intill 60 à 70 cm höga - äro de jordfasta dubbelstenarna vid fältets västgräns; de övriga höja sig ej mer än intill 20 à 30 cm över ytan. Strax O- om fältets mittlinje fanns en rad på 5 lagda stenar med riktning ungefär NNV - SSO. Denna regelbundna stenrad väckte tanken, att jag hade att göra med en förstörd fyrkantig stensättning, vars övriga sidor borttagits. Men vid undersökningen framkom intet, som bekräftade denna uppfattning: inga gropar efter borttagna stenar syntes, och de oregelbundet liggande stenar som anträffades visade inga tecken på att ha flyttats från sina ursprungliga platser. Intet gav anledning till uppfattningen, att stenraden eller någon av de övriga stenarna skulle ha hört till husgrundvalar; varken stolphål eller brända lerbitar från hyddväggar hittades. Däremot är det icke uteslutet, att stenraden betecknar gravfältets gräns österut under någon del av den tid platsen begagnades. Österom stenraden var jorden nämligen - med undantag av ett litet område kring fyndet 60 - ljusare, kulturjorden svagare än västerom raden och

den innehöll färre ben och lerkruksbitar. Någon definitiv tolkning av detta sakförhållande kan jag icke ge. En möjlighet, som dock ännu bör nämnas är att stenraden vore en begränsningslinje österut för den egentliga bålplatsen.

Kulturlagret var i allmänhet ytterst tunnt, i öster och längst i väster under 10 cm, på få ställen upp till 20 cm och något däröver. Kulturjorden hade i allmänhet samma karaktär som i Etterkilen I om än lagret var tunnare. Däremot saknades den packning av småsten som var så framträdande särskilt i östra delen av Etterkilen I; i Etterkilen II voro småstenarna, i öster t.o.m. ovanligt, fåtaliga. Invid bergfliken i områdets södra del fanns en c. 10 cm djup grop av c. 50 cm:s diam. med mycket mörk jord, starkt kolhaltig. I gropen, på vars botten lerkruksbitarna lågo, funnos ett par brända stenar. Här har utan tvivel bål brunnit. Längre norrut fanns ett större, c. 60 cm brett och drygt 1 m långt parti med starkt kolhaltig mörk jord, vari enstaka brända stenar. Härifrån tagen jord visade sig i säll innehålla flere smälta bronsbitar. Även här ha bål brunnit. Både detta mörka flak, som f.ö. ej var märkligare än den omgivande blekare kulturjorden, och det mindre ha på pl. III betecknas med snedstreckning. I öster, söder och väster tunnade kulturlagret ut, däremot bibehöll det sin mäktighet norrut, ehuru färgen ej var så mörk, och det är troligt att även norrom mitt utgrävningsområde fornsaker kunde hittas, emellertid funnos blott få ben inom områdets nordligaste liksom inom dess östligaste del.

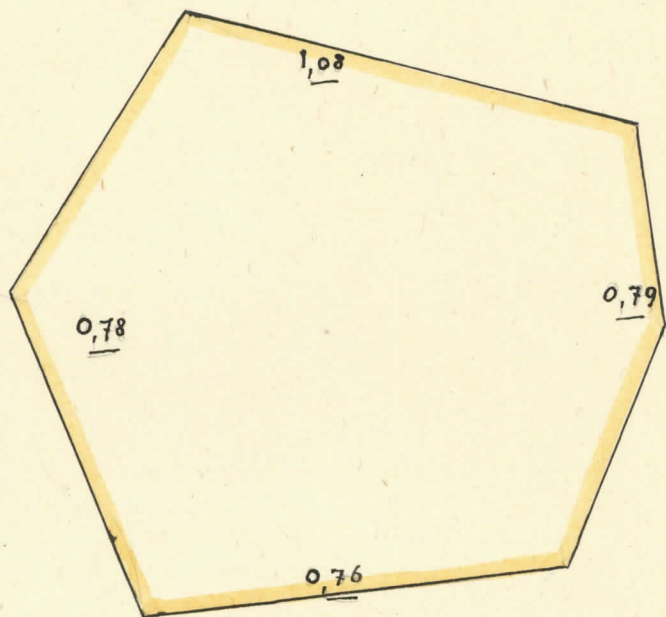
Fyndförteckning:

- 7751:44 1. Hästskospänne, niv. - 0,04
:61,62 2. Fragm. av fingerring, 2 korta bronsspiraler, lågo inom spännet 1.
:63 3. Två tämligen korta bronskedjefragment, niv. - 0,12
:62,63,65 4. En medellång bronsspiral, ett kort kedjefragment, 2 större och 3 mindre fragment av spiral-fingerring. Niv. - 0,11
:72 5. Lerkruksbitar. Niv. - 0,16
:32 6. Hästskobrodd från områdets västra del, ur säll.
:62 7. Två korta bronsspiraler, ur säll
:36,58 8. Järnfragment, bronsfragment till eldstål. Niv. 0,13
:58 9. Eldstål, f. c. 10 cm V om 8, i samma nivå

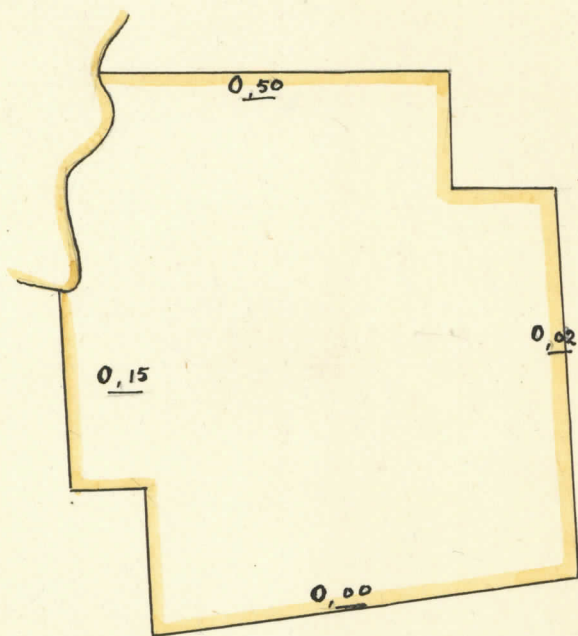
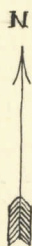
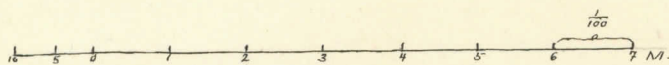
- 7751:62 10. Två medellånga bronsspiraler, ur såll
- :28 11. Kniv. Niv. 0,12
- :38 12. Glaspärla. Niv. 0,14
- :48 13. Fragment av bronsspänne, ur såll i jord tagen vid 12
- :71 14. Smält brons, ur såll i jord tagen kring 12.
- :63 15. Medelstort kedjefragment, ur såll som föregående
- :68 16. Två bandformiga ringfragment. Niv. 0,17
- :36 17. Järnnål. Niv. 0,09
- :62 18. Lång smält bronsspiral. Niv. 0,18
- :36 19. Järnlänk, ur såll nära 17
- :54 20. Remändbeslag av brons. Niv. 0,23
- :62 21. En medellång bronsspiral, c. 10 cm. NV om 20
- :60 22. Fingerring. Niv. 0,10
- :71 23. Smält brons, f. c. 20 cm om 22
- :62 24. Tre medellånga bronsspiraler. Niv. 0,17
- :71 25. Smält brons, ur såll S om det större brandflaket
- :62,68,70 26. 4 medellånga och 6 korta spiraler; 1 bandformigt fragment och en fingerring; 1 järnmärkla. Niv. 0,18
- :68 27. Tre bandformiga ringfragment, f. 30 cm O om 26
- :47 28. Spännefragment. Niv. 0,13
- :71 29. Smält brons ur såll, väsentligen i jord från det stora brandflaket
- :53,62: 30. Halvsmält fragment av armband; en medellång spiral. Niv. 0,18
- :73 31. Tre paket lerkruksbitar; väsentligen från samma område som 8-30, delvis även mellan detta och det södra brandflaket
- :75 32. Kol, som 31
- :76 33. Brända ben, som föregående
- :37 34. 1/4 arabiskt mynt, ur såll V om det stora brandflaket
- :65 35. Ett fragment av en fingerring, niv 0,14
- :55 36. Remändbeslag, f. vid 35, ett par cm djupare
- :40 37. Smält glasbit, ur såll
- :63 38. Två medelstora kedjelänkar. Niv. 0,19
- :49 39. Spännenål. Niv. 0,27
- :41 40. Fragment av spänne. Niv. 0,31
- :64 41. Spiralfingerring. Niv. 0,27
- :25 42. Spjutspets med spetsen mot NV. Niv. 0,35
- 43, 62 43. Fragment av spänne; medellång spiral. Niv. -0,18
- :52 44. Fragment av bronsarmband. Niv. - 0,13
- :40,60, 71 45. Glaspärla; 1 lång, 2 medellånga, 1 kort spiral, ur såll i S0

- 7751:65 46. Fragment av bronsring, 40 cm N om 44
- :33 47. Nitnagel. Niv. 0,01
- :34 48. Nitnagel. Niv. - 0,04
- 29,31 49. Järnspänne. Niv. 0,03
- :51 50. Smält brons. Niv. 0,07
- :45 51. Spännenål, f. 10 cm NO om 50
- :26 52. Spjutspets. Niv. 0,09
- :50 53. Bronsfragment, f. nära 52
- :46 54. Spännefragment. Niv. 0,09
- :22 55. Svärd, spetsen i NO. Niv. 0,09
- :27 56. Järnspets, ur såll vid 55
- :57 57. Lång bronspärla. Niv. - 0,11
- :74 58. Lerkruksbitar, väsentligen från områdets O del
- :39 59. Glaspärla. Niv. 0,17
- :23 60. Spjutspets, spetsen mot ONO. Niv. 0,24. Omkring spjutspetsen var jorden mörkare än f.ö. O om "stenraden"; här funnos några brända småstenar och flere krukbiter
61. Liten bronsring. Niv. 0,21 saknas
- :24 62. Spjutspets. Niv. 0,28
- :30 63. Järnring. Niv. 0,24
- :35. 64. Nitnagel. Niv. 0,30
- :69 65. Fragment av bronsten, f. c. 40 cm N om 64
- :42 66. Runt bronsspänne. Niv. 0,20
- :62 67. Lång bronsspiral, f. c. 30 cm NNO om 66
- :50 68. Fragment av spänne? Niv. 0,34
- :56 69. Remändbeslag. Niv. 0,34
- :63, 64-67: 70. Kort kedjefragment; 1 större, 2 mindre fragment av fingerspiraler; bronsbleck; järnten med bronstråd. Ur såll i O och N.
- :71 71. Smält brons, som 70
- :62, 63, 71 72. Medellång spiral, medelstort kedjefragment; smält brons; ur såll kring 62 och 66
- :59 73. Skadad fingerring. Niv. 0,33
- :50 74. Fragm. av spänne, f. c. 30 cm SO om 73
- :62,69 75. Två korta spiraler; 5 fragment av bronstenar, ur såll i
- :76 76. Brända ben, väsentligen från O-delen, färre från N^N och NV-delen.

Från Etterkilen II härstamma även 6710:4-9.

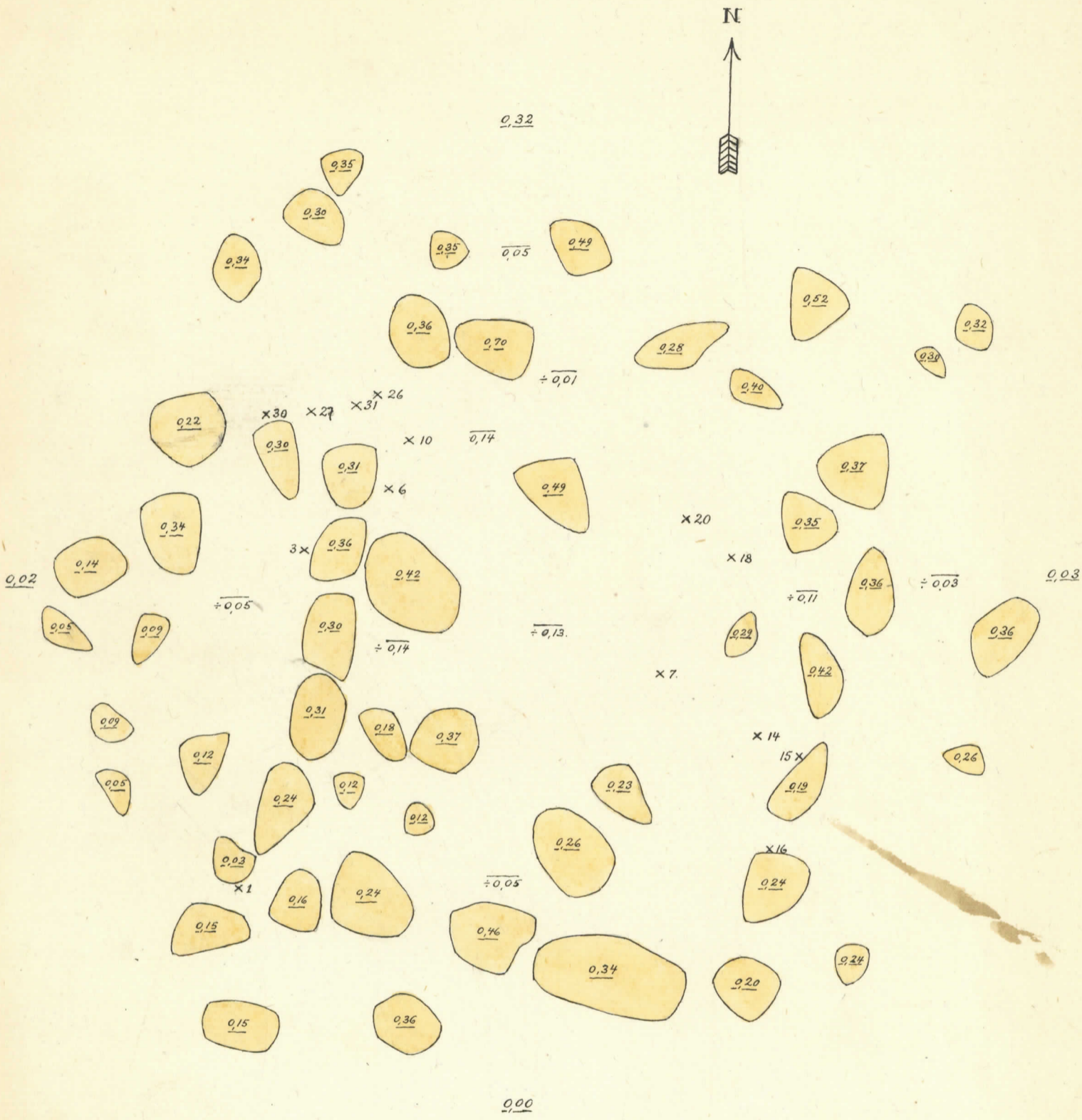

I

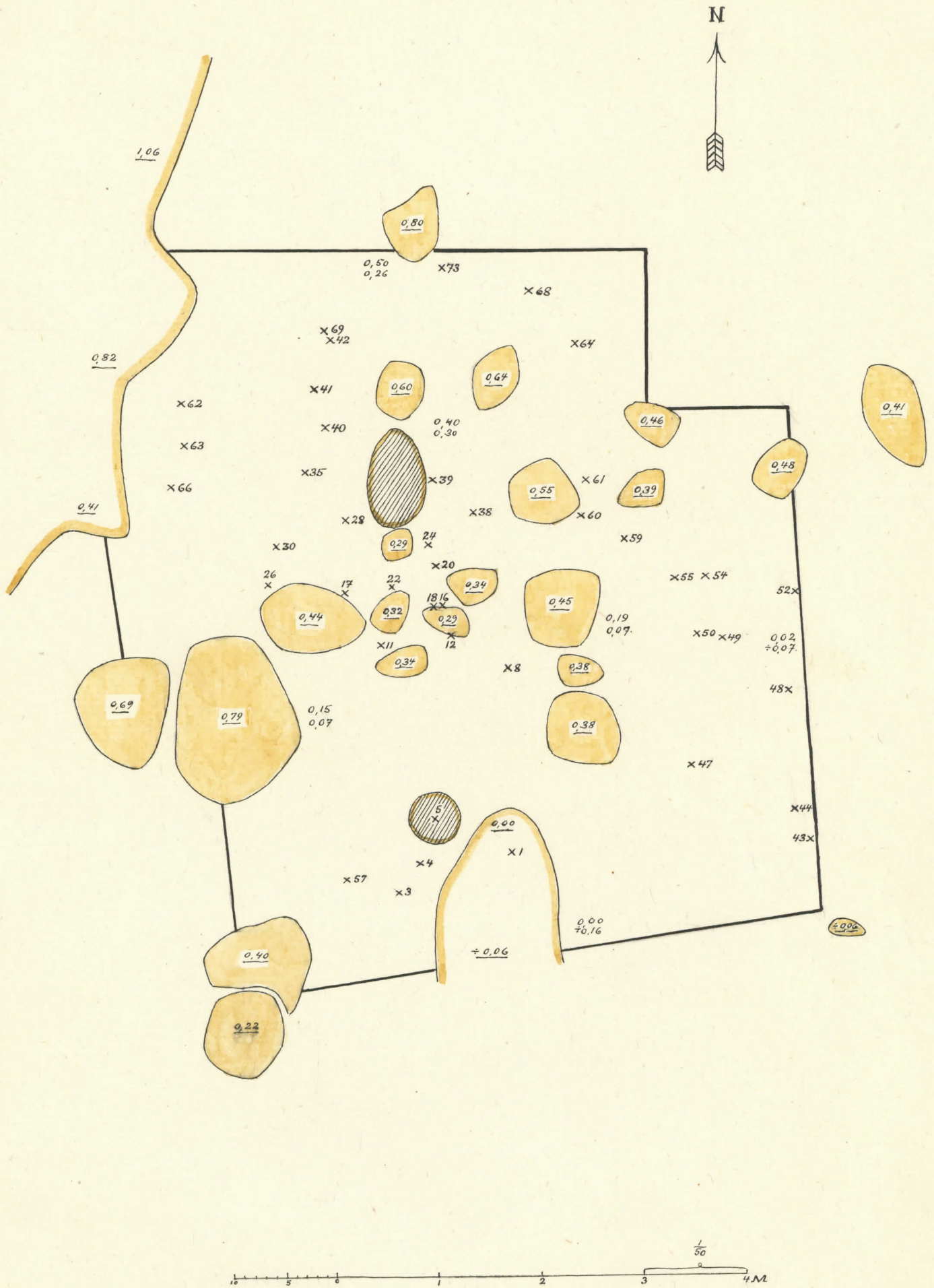

II

Pl. I. Etterkilen, Klockars herrman, Kila by, Skaris socken.

Pl. II. Etterkilen I, Kloockars humn, Kila by, Kavisön.

Pl. III. Etterkilen II, Hloekans lunn, Skila by, Kavis su.

Fot.
5478

Fot.
5479

Pl. IV. Stenbilen I, före och efter underökningen, fot. från S.
Klockars hemman, Kila by, Kanis socken.

5477.

Utsikt från Etterkilen mot Läppstråk. Luften oklar av rök från skogsbrand.

5480.

Pl. V. Etterkilen, Kloockars hemman, Kila by, Kavis socken.
Fot. från S. Etterkilen II strax N om den dragna linjen.

5476

5475

Pl. VI Etterhålen, sedd från Lippbäcksidan.
Klockars hemman, Rilla by, Karls socken.